

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติ : กรณีศึกษาหญิงไทยเมียฝรั่ง
Caregiving Style for Elderly Foreigner : A study of Thai wives of Foreigner

สุพรรณษา จิตรสม และ นิตย์ บุษงามงคล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Supansa Chitsom and Nit Bungamomgkol

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author E-mail: paesupansa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยอีสานที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับผู้สูงอายุชาวตะวันตก ในพื้นที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นหญิงไทยอีสานที่แต่งงานกับผู้สูงอายุชาวตะวันตกและอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป จำนวน 14 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยอีสานในลักษณะการดูแล “แบบองค์รวมและผสมผสานวัฒนธรรม” โดยการดูแลอยู่บนความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่ครอบคลุมทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านจิตวิญญาณ ซึ่งผู้ดูแลได้มีการผสมผสานวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีไทยอีสานและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกไว้ในกิจกรรมการดูแลอย่างลงตัวและควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการตอบสนองความต้องการและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

คำสำคัญ: การดูแล; ผู้สูงอายุชาวต่างชาติ; การดูแลแบบองค์รวม; การผสมผสานวัฒนธรรม; เมียฝรั่ง

Abstracts

This research aimed to describe caregiving style for elderly foreigner persons of Thai's wives in the province at Northeastern of Thailand. Qualitative research; the informants were 14 Thai women people marriages with Western Elderly people and were selected by purposive sampling and snow ball. Data were collected by in-depth interview. Data were analyzed by content analysis.

The findings showed that “Holistic & Cultural Integration Care”. Holistic care would cover elderly foreigner's Health and physical, emotional and spirituals, social and environment based on basics human need. Thai Isan culture, Western culture or integration were also applied alongside.

* วันที่รับบทความ : 8 มกราคม 2566; วันแก้ไขบทความ 1 กุมภาพันธ์ 2566; วันตอบรับบทความ : 10 กุมภาพันธ์ 2566

Received: January 8, 2022; Revised: February 1, 2023; Accepted: February 10, 2023

Keywords: Caring; Elderly Foreigner; Holistic care; Cultural Integration; Foreigner's wives

บทนำ

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกประเทศทั่วโลก โดยพบว่าสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป ในปี 2563 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.3 และจะมีประมาณเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 16.0 ในปี 2593 (United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2020 : 1) ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของชีวิตทั้งทางด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางเสื่อมถอยของร่างกายซึ่งเกิดขึ้นและดำเนินไปตามธรรมชาติของช่วงวัย เช่น การมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว เป็นต้น และความเสื่อมจะมากขึ้นจะสอดคล้องตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งการมีโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัว เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคไต เป็นต้น ซึ่งปัญหาสุขภาพเหล่านี้จะส่งผลทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับบุคคลอื่นเกิดการถอยห่างจากสังคมตามมา นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีการเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการไม่ได้ทำงานและเป็นวัยของการสูญเสียและพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักซึ่งจนก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ (สุภาภรณ์ สุตหนองบัว, 2564 : 47-51) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาซึ่งความต้องการการช่วยเหลือและการพึ่งพาศักดิ์สิทธิ์ โดยผู้สูงอายุนั้นมีความต้องการการดูแลทั้งจากครอบครัว ชุมชน หรือแม้แต่ภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร ความปลอดภัย การดูแลเมื่อเจ็บป่วย และการดูแลในระยะสุดท้ายของชีวิต เป็นต้น (อารยา ทิพย์วงศ์, 2562 : 12-13)

การย้ายถิ่นข้ามชาติของผู้เกษียณอายุจากต่างประเทศเข้ามาพำนักในประเทศไทยทั้งระยะสั้นและระยะยาวผ่านกระบวนการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับหญิงไทยมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต (เฉลิมพล แจ่มจันทร์, 2562 : ออนไลน์) ซึ่งพื้นที่ปลายทางของผู้เกษียณอายุกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การแต่งงานระหว่างผู้หญิงอีสานกับชายต่างชาติสูงอายุมีให้เห็นโดยทั่วไปในชุมชนทั้งเขตเมืองและเขตชนบท (Julchoo, S.; Pudpong, N.; Phaiyarom, M.; Sinam, P.; Khunakorncharatphong, A.; Suphanchaimat, R, 2021 : 11; Statham Paul, 2020 : 1562-1567) โดยพบว่าคู่แต่งงานทั้งสองฝ่ายนั้นมีอายุห่างกันค่อนข้างมากโดยหญิงไทยเป็นฝ่ายที่มีอายุน้อยกว่า แต่ทั้งคู่มีเหตุผลในการตัดสินใจแต่งงานครั้งนี้ในเชิงของการแลกเปลี่ยนต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยผู้สูงอายุต่างชาติใช้เหตุผลตามช่วงวัยและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่มีความต้องการผู้ดูแลในช่วงบั้นปลายของชีวิต ในขณะที่หญิงไทยมีความต้องการที่จะก้าวข้ามปัญหาในชีวิตและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ (พิทยา เรือนแก้ว, 2561 : 57) ภายหลังจากแต่งงานผู้เกษียณอายุส่วนใหญ่จะย้ายเข้ามาพำนักและปักหลักเพื่ออยู่อาศัยในถิ่นฐานที่บ้านเกิดของผู้หญิงอีสาน (อรนุช สีสบุตร, 2554 : 2-4) กระบวนสร้างครอบครัวทางเลือกใหม่ได้ดำเนินไปบนพื้นฐานความแตกต่างของช่วงวัย ตลอดจนความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต รวมถึงบทบาทผู้ดูแลผู้สูงอายุต่างชาติที่ได้แฝงเข้า

มาภายหลังการตัดสินใจแต่งงานของผู้หญิงอีสาน และจะยังคงดำเนินควบคู่ไปกับบทบาทของหญิงไทยที่ต้องมีหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามความคาดหวังของสังคมและตัวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเอง

จากการเปลี่ยนแปลงของวัยผู้สูงอายุที่กล่าวมาข้างต้นและกระบวนการแต่งงานข้ามชาติข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงอีสานกับผู้สูงอายุต่างชาติ ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในครอบครัวผู้หญิงอีสานในฐานะผู้ดูแลต้องเผชิญกับความซับซ้อนของงานการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการตามวัยผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม อีกทั้งต้องคงไว้ซึ่งวิถีการดำเนินชีวิตในแบบวัฒนธรรมตะวันตกและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยอีสานที่อยู่อาศัย โดยในการศึกษานี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำความเข้าใจถึงรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยอีสาน เนื่องจากภาคอีสานได้กลายเป็นพื้นที่ที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวต่างชาติในการมาใช้ชีวิตที่ผ่อนคลายในวัยเกษียณอายุเพื่อแสวงหาผู้ดูแล ผู้สูงอายุต่างชาติมีความปรารถนาผู้ดูแลที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต มีค่าครองชีพที่ต่ำกว่า และสิ่งแวดล้อมที่เงียบสงบ ผู้หญิงอีสานถูกกล่าวขานและเล่าต่อกันถึงคุณสมบัติการเป็นผู้ดูแลที่ดี เอาใจใส่ดูแล ยิ้มแย้มแจ่มใส ยิ้มง่าย ช่างเอาอกเอาใจ มีจิตบริการ โอบอ้อมอารี รักครอบครัว กริยามารยาทเรียบร้อย สุขภาพ อดทน อดกลั้น คอยปรนนิบัติ และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย ซึ่งถือว่าเป็นบุคลิกภาพที่โดดเด่นและเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยในสายตาของชายชาวตะวันตก (ศรีหทัย เวิร์ส, 2559 : 139) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับผู้สนใจ หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปเป็นพื้นฐานในการพัฒนาระบบการดูแลและช่วยเหลือประชากรกลุ่มนี้ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรมในครอบครัวและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยอีสานที่แต่งงานข้ามชาติข้ามวัฒนธรรม ของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological research) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยบริบทอีสานที่แต่งงานข้ามชาติข้ามวัฒนธรรมกับชายชาวตะวันตก

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อเข้าถึงเครือข่าย จากนั้นใช้วิธีการค้นหาผู้ให้ข้อมูลแบบวิธีหว่านโซ่ (Snow ball) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คือ หญิงไทยอีสานที่แต่งงานกับชาวตะวันตก อายุ 60 ปี ขึ้นไป จะจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้ และใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในพื้นที่ศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป ได้ข้อมูลอ้อมตัวที่ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 14 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแนวคำถามแบบปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามได้อย่างอิสระที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบ่งเป็นคำถามเกริ่นนำและคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแนวคำถามในการสัมภาษณ์นี้ได้รับการพิจารณาความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความชัดเจนของการสื่อความหมายของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับผู้ให้ข้อมูลและนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ดังตัวอย่างข้อคำถาม “มุมมองเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของท่านเป็นอย่างไร?” “ท่านดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติด้านสุขภาพร่างกายอย่างไร? ทำอะไรบ้าง? ทัวถึงไหม? คิดอย่างไร?” เป็นต้น

2.2 แบบสังเกต แนวทางการสังเกต เป็นแบบจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต ประกอบด้วย เวลา สถานที่ เรื่องที่สังเกต และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรม การดูแล แบบแผนการกระทำ ความหมายการกระทำ ความสัมพันธ์ของคู่แต่งงาน และสภาพในครอบครัวเพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ เพื่อใช้ในการบันทึกพฤติกรรม การแสดงออกต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ และตรวจสอบความตรงของข้อมูล

2.3 แบบบันทึกภาคสนาม เป็นแบบบันทึกสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในระหว่างการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 นักวิจัยเป็นเครื่องมือหลักและมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเพื่อเป็นผู้เก็บข้อมูลโดยการเตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้และทักษะการเป็นนักวิจัยเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 ถึง เดือนพฤษภาคม 2564 ใช้เทคนิคเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ตามแนวคำถามการสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ โดยระยะเวลาในการสัมภาษณ์ และสถานที่ในการสัมภาษณ์ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจะเป็นผู้นัดหมายล่วงหน้ากับผู้วิจัย ซึ่งส่วนใหญ่จะนัดหมายเป็นที่บ้านของผู้ให้ข้อมูล และสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลพาผู้สูงอายุชาวต่างชาติไปทำกิจกรรม 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participative observation) และ 3) การบันทึกภาคสนาม (Field notes) ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้บันทึกเทปการสนทนา บันทึกภาคสนามเกี่ยวกับสภาพบริบทที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่สังเกตได้เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. ความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบ 3 เสา ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบวิธีการรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบย้อนกลับกับผู้ให้ข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และในการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความไว้วางใจในการให้ข้อมูลตามประสบการณ์จริงของตนเองใน

การดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ระหว่างที่สัมภาษณ์มีการบันทึกเสียงซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์อย่างครบถ้วนทุกครั้งและสามารถตรวจสอบข้อมูลได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และตีความหมายของชุดข้อมูล (Interpretation) (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2555 : 102-115) โดยเริ่มจากใส่รหัสข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลย่อยที่มีความเหมือนและต่างกันได้ด้วยกัน จากนั้นจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่มีความเหมือนและข้อมูลที่มีความต่างให้แยกจากกัน สร้างความเชื่อมโยงในข้อมูลหลักและข้อมูลย่อยที่เป็น จากนั้นนำประเด็นที่ได้ไปสะท้อนกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง ก่อนที่จะสรุปผลการวิเคราะห์และเขียนบรรยายเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

6. จริยธรรมการวิจัย การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลโดยโครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (เลขที่ HE633085) และผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามหลักการสากลของการวิจัยในมนุษย์ ดังนี้ 1) การเคารพในบุคคล (Respect for person) คือ ผู้วิจัยแนะนำตัวเองแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอคำยินยอมโดยผู้ให้ข้อมูลสามารถตัดสินใจได้เองในการปฏิเสธหรือเข้าร่วมการวิจัย 2) หลักสิทธิประโยชน์ (Beneficence) คือ การให้อิสระกับผู้ให้ข้อมูลในการกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ตามความสะดวก และ 3) หลักยุติธรรม (Justice) คือ ผู้ให้ข้อมูลสามารถตัดสินใจที่จะยกเลิกการเข้าร่วมโครงการได้ตลอดเวลา และการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมและใช้นามสมมุติแทนชื่อ-นามสกุลจริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดการดูแลองค์รวม (Holistic Care) ของสมาคมสุขภาพองค์รวมแห่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งการดูแลองค์รวมเป็นปรัชญาพื้นฐานของแนวคิดการดูแลที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้เกิดสุขภาพองค์รวม (Holistic Health) โดยให้บุคคลเกิดความสมดุลของกาย จิต และจิตวิญญาณ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกับเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของบุคคล (Mary A. Blaszkow Helming, Cynthia C. Barrere, Karen M. Avino, Deborah A. Shields, 2013 : 11-17) ลักษณะขององค์รวม ประกอบไปด้วย 1) ความสมดุล (Balancing) เป็นความสมดุลของสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ 2) ความกลมกลืน (Harmony) เป็นความกลมกลืนภายในตนเอง ทั้งกาย จิต อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ และความกลมกลืนภายนอก สิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลตามธรรมชาติ และ 3) ความเป็นหนึ่งเดียว (Coherence) เป็นการเชื่อมโยงของแต่ละมิติอย่างเป็นพลวัต หากขาดการเชื่อมโยงจะทำให้สุขภาพของบุคคลเสียสมดุลและอาจส่งผลต่อสุขภาพตามมา (สุรีย์ ธรรมิกบวร, 2554 : 1-12) และได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Culture) เป็นมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวของมนุษย์ที่ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดมาตั้งแต่แรกเกิดและดำเนินไปตลอดในทุกช่วงอายุ วัฒนธรรมมี

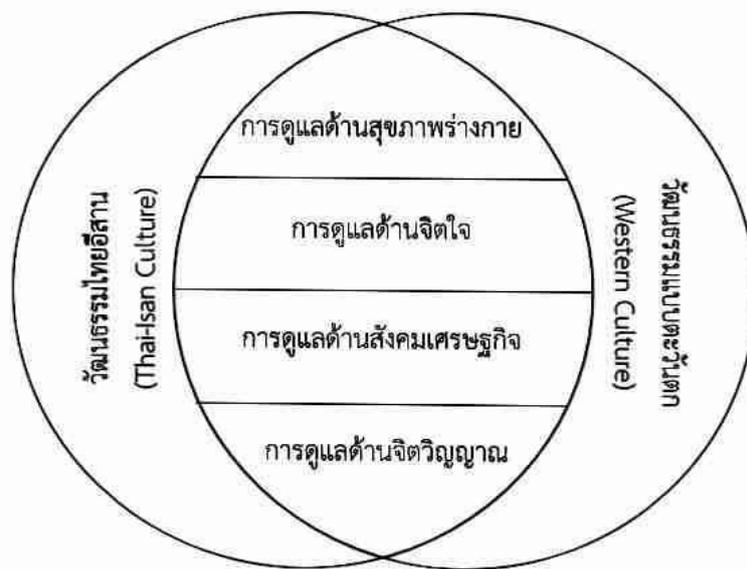
ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ 1) ความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความต้องการทางด้านปัจจัย 4 2) ความต้องการทางจิตใจ ได้แก่ ความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคงทางจิตใจ และ 3) ความต้องการทางสังคม ได้แก่ การแต่งงาน การอยู่ร่วมกับคนอื่น การอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นสังคม โดยวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ วิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดขึ้นมาแล้วสามารถสร้างให้เห็นเป็นรูปร่างได้ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม บ้าน รถยนต์ เป็นต้น และ 2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Non – Material Culture) คือ วิธีคิดและแบบแผนพฤติกรรม เช่น ภาษาพูด กิริยามารยาท ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น วิธีการดำเนินชีวิตเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีความสำคัญในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่อยู่อาศัย เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี (นิยพรรณ วรณศิริ, 2550 : 31-43)

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการดูแลองค์รวมและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมเข้ามาช่วยสะท้อนกิจกรรมการดูแลในภาพกว้างให้เห็นถึงวิธีการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยอีสาน ที่เกิดขึ้นภายหลังการตัดสินใจแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับกลุ่มผู้สูงอายุจากประเทศตะวันตกและมีการย้ายถิ่นฐานมาใช้ชีวิตบั้นปลายในพื้นที่ภาคอีสานของประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของวัฒนธรรมในมิติสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งวิธีการดำเนินชีวิตเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีความสำคัญในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่อยู่อาศัย เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี หากไม่สามารถปรับตัวหรือไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่สอดคล้องกับวิธีการดำเนินชีวิต อาจทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้เสียสมดุลและส่งผลต่อการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ผู้ดูแลจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลในทุกมิติ กิจกรรมการดูแลควรมีการเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์วิธีการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกที่ติดตัวมาและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอีสานที่อยู่อาศัย เพื่อส่งเสริมให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้ตามเป้าหมายและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ผลการวิจัย

1. **ผู้ให้ข้อมูล** เป็นหญิงไทยอีสานที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับชายชาวตะวันตก จำนวน 14 คน มีอายุระหว่าง 35-59 ปี อายุเฉลี่ย 47.79 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 71.43 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับปริญญาตรี ร้อยละ 14.29 ตามลำดับ ทั้งหมดเคยผ่านการมีครอบครัวมาแล้ว มีอาชีพหลักคือเป็นแม่บ้าน นับถือศาสนาพุทธ ทุกคนมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุชาวไทยมาก่อน **ผู้สูงอายุชาวต่างชาติในความดูแล** เป็นชายชาวตะวันตก อายุระหว่าง 61-75 ปี อายุเฉลี่ย 70.14 ปี ทั้งหมดใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร อาศัยอยู่ในบริบทที่ศึกษาเป็นระยะเวลา 2-10 ปี โดยเฉลี่ย 6 ปี

2. ผลการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้สะท้อนให้เห็นการดูแลผู้สูงอายุต่างชาติที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และจิตวิญญาณ โดยรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยเมียฝรั่งเป็นในลักษณะการดูแลแบบ “องค์รวมและผสมผสานวัฒนธรรม (Holistic & Cultural Integration care)” ซึ่งมีการผสมผสานวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทยอีสานและวิถีการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกเข้าในกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุต่างชาติได้อย่างสมดุลและลงตัว ดังแผนภาพที่1 จำแนกรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยบริบทอีสาน แบบ “องค์รวมและผสมผสานวัฒนธรรม” (Holistic & Cultural Integration Care)

2.1 การดูแลผู้สูงอายุต่างชาติด้านสุขภาพร่างกาย ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการดูแลในเรื่องของความเป็นอยู่ การช่วยเหลือในการดำเนินชีวิต โดยคำนึงถึงความสอดคล้องตามความเสื่อมของช่วงวัย อีกทั้งยังคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างผู้ดูแลและผู้รับการดูแล สามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นหลัก คือ การช่วยเหลือกิจวัตรประจำวัน การดูแลสุขภาพทั้งในภาวะปกติและภาวะเจ็บป่วย การจัดสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

1) การช่วยเหลือกิจวัตรประจำวัน จากการเสื่อมถอยของร่างกายทำให้ผู้สูงอายุต่างชาติต้องอยู่ในภาวะพึ่งพาซึ่งจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสุขภาพของแต่ละบุคคล ผู้ดูแลได้คำนึงถึงการได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนที่เพียงพอตามความต้องการของร่างกายตามช่วงวัยและเหมาะสมกับโรคหรือภาวะ

สุขภาพของผู้สูงอายุชาวต่างชาติ รวมถึงการจัดเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การจัดเครื่องนอน และการดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ปกติเราจะเป็นคนเตรียมอาหารให้ บางอย่างเขาก็เตรียมเองเพราะเราทำไม่เป็น อาหารหลักที่เขากินเป็นแบบตะวันตก พวกที่ใส่นม นม ไขมันหลาย ๆ พวกขนมปัง มันบด สปาเก็ตตี้ สลัดผัก ...อาหารไทย อาหารอีสานเขาก็กินได้บ้างแต่ก็ต้องไม่ให้เผ็ด ที่ทำให้กินบ่อย ๆ คือ พวกผัดไทย แกงเขียวหวาน ส้มตำปลั้วพริก เนื้อแดดเดียวทอด ผัดผัก ...แต่เขาเป็นเบาหวานและความดัน เขาก็ต้องคอยระวังอาหาร พยายามลดพวกของหวานของมันของเค็มตามที่หมอแนะนำ ผลไม้ไม่ค่อยให้ขาด พยายามให้กินทุกวันเพราะมีปัญหาท้องผูกประจำ แล้วก็ลดเนื้อวัวเปลี่ยนมาเน้นปลาแทน...” สมควร (นามสมมติ) อายุ 54 ปี

“...ซักผ้าซักแพรรี รีดผ้า เข้าตู้ให้เรียบร้อยแยกเป็นหมวดหมู่ให้เขาสะดวกในการหยิบจับมาใช้ จัดที่หลับที่นอน เตรียมของใช้ของสอยส่วนตัว พวกแปรงสีฟันยาสีฟันสบู่ ...ก็ดูแลทุกอย่างตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอนอีกครั้ง ทำแบบนี้ทุกวัน...” สมนึก (นามสมมติ) อายุ 48 ปี

2) การดูแลสุขภาพในภาวะปกติและภาวะเจ็บป่วย โดยในภาวะสุขภาพที่ปกติ ผู้สูงอายุจะได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยการกระตุ้นให้ออกกำลังกายที่เหมาะสมตามช่วงวัยและภาวะสุขภาพ แต่หากมีภาวะเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุจากความเสื่อมตามช่วงวัยผู้สูงอายุก็จะได้รับการดูแลแก้อาการเบื้องต้นเพื่อบรรเทาอาการให้ทุเลาเบาบางลง หากเจ็บป่วยฉุกเฉินหรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังหรือมีความรุนแรงที่ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ผู้สูงอายุชาวต่างชาติจะได้รับการดูแลโดยเร่งด่วนและติดตามการรักษาอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...พาออกกำลังทุกวัน วันไหนมีเวลามากก็จะปั่นจักรยานไปชมผลผลิตที่ทุ่งนา วันไหนเวลาน้อยก็จะพาจูงหมาเดินเล่นรอบ ๆ สนามโรงเรียน แต่ถ้าไม่มีเวลาพาไปข้างนอกเลยเขาก็จะเล่นเครื่องออกกำลังกายที่บ้าน พวกยกดัมเบล ลู่วิ่ง...” สมศรี (นามสมมติ) อายุ 59 ปี

“...ปวดเมื่อยตามปะสาผู้เฒ่า ต้องคอยบีบ ๆ นวด ๆ ให้ บางครั้งก็จะเอาลูกประคบมานึ่งแล้วประคบให้ ...บางวันก็ใช้เครื่องนวดไฟฟ้าที่เพื่อนเอาติดมาจากเมืองนอก ใช้สลับกันไปตามความสะดวก...” สมใจ (นามสมมติ) อายุ 46 ปี

“...ต้องพาไปตรวจตามนัดทุกเดือน รับประทานยาเบาหวานกับยาความดัน ในแต่ละวันก็ต้องจัดยาใส่กล่องให้ตามเวลา พอถึงเวลาที่จะคอยถามย้ำอีกครั้งว่ากินยาหรือยัง...” สมนึก (นามสมมติ) อายุ 48 ปี

3) การจัดสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ผู้ดูแลได้มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและมีความเหมาะสมตามช่วงวัยของผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ที่เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพร่างกายทำให้โอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายโดยเฉพาะการพลัดตกหกล้ม อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในแบบชนบทอีสาน อีกทั้งยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตกไว้ในรูปแบบการจัดตกแต่งได้

อย่างลงตัว โดยมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความสะอาดสบาย ความปลอดภัย และเพื่อการพักผ่อน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ในบ้านแยกเป็นสัดส่วนห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัวก็แยกครัวไทยครัวฝรั่ง อุปกรณ์เครื่องครัวแบบฝรั่งก็มีครบ พวกเตาอบ ไมโครเวฟ เครื่องปั่น เครื่องชงกาแฟ เครื่องปั่นขนมปัง เอาไว้ทำอาหารให้เขา ...แต่บ้านเราอากาศร้อนเขาก็ไม่ชินเลยต้องติดแอร์ทุกห้อง ติดพัดลมดูดอากาศเพราะบ้านเขาทั้งฝุ่นทั้งควันไฟ อีกอย่างก็ออกแบบให้มีหน้าต่างให้หลายชั้น ลมจะได้พัดผ่าน อากาศจะได้ถ่ายเทไปร้อนจนเกินไป แล้วก็ติดผ้าม่านเอาไว้บังแดด...” สมสวย (นามสมมติ) อายุ 44 ปี

“...บ้านหลังเก่าเป็นบ้านไม้สองชั้น ใต้ถุนโล่ง ๆ ก็ค่อนข้างสะดวกสำหรับเขา ก็เลยสร้างหลังนี้ใหม่ เลือกเป็นบ้านปูนชั้นเดียวจะได้เดินเหินสบายขึ้น บ่ต้องเดินขึ้นเดินลงบันได แก่มาสายตาก็เริ่มบดี้ เดินเหินก็จะลำบากขึ้น ตกบันไดมากก็จะลำบาก ...พื้นบ้านก็ปรับใหม่ให้เป็นระดับเดียวกันหมด กลัวพื้นเดินสะดุดล้ม พวกหลอดไฟที่ติดเยอะมาก โดยเฉพาะตามทางเดินทั้งในและนอกบ้าน ติดไฟแบบเปิดอัตโนมัติ เวลาคนเดินผ่าน ...ในห้องน้ำเป็นจุดสำคัญ ใช้กระเบื้องเป็นแบบสาก ๆ กันลื่น ตรงผนังก็จะติดราวจับไว้ให้เขาได้เกาะ...” สมถวิล (นามสมมติ) อายุ 51 ปี

“...เขาชอบแต่งบ้าน พี่ก็พาทำสระน้ำพุ จัดสวนหย่อมหน้าบ้าน (พรางซี่ให้ดูสวนหย่อมที่หน้าบ้าน) ซ้อหิน ดินทราย ผ้าใบรองน้ำ ได้อุปกรณ์มาแล้ว ก็ช่วยกันทำไปเรื่อย ๆ ยามเช้าพี่นจะมักเปิดน้ำตกแล้วมานั่งจิบกาแฟฟังเสียงน้ำ เอาอาหารให้ปลา ถือเป็นการพักผ่อนไปในตัวอีกทางหนึ่ง เพราะส่วนใหญ่เขาก็จะใช้เวลาอยู่แต่บ้าน ไม่ได้ออกไปไหน...” สมสมัย (นามสมมติ) อายุ 43 ปี

2.2 การดูแลผู้สูงอายุต่างชาติด้านจิตใจ ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการดูแลด้วยความใส่ใจจากผู้ดูแล โดยหญิงไทยอีสานจะคอยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบของผู้สูงอายุชาวต่างชาติอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับรู้ถึงความรักความห่วงใยด้วยการเอาใจใส่ดูแล และความเสมอต้นเสมอปลาย อีกทั้งยังคอยให้กำลังใจ ไม่รู้สึกราวอยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคม ด้วยมีความเชื่อว่าหากสุขภาพจิตที่ดีเยี่ยมจะส่งผลให้สุขภาพที่ดีตามมาด้วย ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

1) การเอาใจใส่ดูแล โดยผู้ดูแลจะคอยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ และประเมินความต้องการของผู้สูงอายุชาวต่างชาติอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการดูแลได้อย่างครอบคลุมตามความต้องการอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ

“...จะคอยสังเกต แล้วจะถามเขาตลอด คุณไม่สบายตรงไหนไหม วันนี้คุณทานน้อยไปนะ หรือว่าฉันทำอาหารไม่ถูกปาก คุณอยากให้ฉันทำอะไรให้ทานเป็นพิเศษหรือเปล่า...” สมคิด (นามสมมติ) อายุ 47 ปี

“...ตื่นนอนตอนเช้าต้องคิส (จูบ/หอม) กันทุกวันเป็นการทักทาย หรือเห็นท่าทาง
เหงา ๆ เราก็จะเข้าไปกอดเพื่อให้กำลังใจ บางครั้งแล้วก็ถือเป็นการขอโทษไปในตัว บางทีเราก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไร
ผิดหรือทำอะไรที่เขาไม่ชอบ...” สมถวิล (นามสมมติ) อายุ 51 ปี

2) ความเสมอต้นเสมอปลาย ผู้ดูแลได้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่แสดงออกถึง
การให้ความเคารพ ให้เกียรติ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัว เพื่อให้
ผู้สูงอายุชาวต่างชาติเกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

“...เวลาจะทำอะไร หรือต้องตัดสินใจทำอะไร ก็จะถามความเห็นหรือปรึกษาแกก่อน
ทุกครั้ง ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องการใช้เงินเราจะบอกเขาทุกครั้ง...” สมติ (นาม
สมมติ) อายุ 47 ปี

“...วันเกิดหรือวันสำคัญของเขา ก็จะมีของขวัญหรือปาร์ตี้เล็ก ๆ จัดกันในครอบครัว
...” สมพร (นามสมมติ) อายุ 35 ปี

2.3 การดูแลผู้สูงอายุต่างชาติด้านสังคมเศรษฐกิจ จากข้อจำกัดตามช่วงวัยผู้สูงอายุและการ
เป็นชาวต่างชาติ จึงทำให้ผู้สูงอายุชาวต่างชาติมีความต้องการความช่วยเหลือทางด้านการสื่อสาร การเข้าร่วม
กิจกรรม และการจัดการทางการเงิน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

1) การสื่อสาร ภายในครอบครัวมีการสื่อสารด้วยภาษาที่หลากหลายทั้ง
ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย และภาษาถิ่น โดยจะมีการเลือกใช้อย่างความเหมาะสมกับบริบทและโอกาส
เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้สูงอายุชาวต่างชาติ

“...ภาษาหลักที่ใช้ก็เป็นภาษาของเขา (ภาษาอังกฤษ) พอมาอยู่หลายปีเขาก็เริ่ม
เข้าใจภาษาไทยกับภาษาอีสานมากขึ้น บางคำก็เข้าใจ เช่น แซบ มั๊ก (ชอบ) เอา ...คนในครอบครัวหรือคนใน
หมู่บ้าน ก็เริ่มเข้าใจภาษาของเขาบ้างแล้ว ก็เอามาว่าผสมทับศัพท์กันไปเลย อย่างเช่น แซบปี้ เวิร์ก๊ต มอร์นึ่ง
ก็ว่าผสมกันไป คำไหนบ่เข้าใจเราก็ช่วยแปลและอธิบายให้ฟัง แต่อาจต้องเสียงดิ่งนิดหนึ่งเพราะหูเริ่มตึงแล้ว
...” สมใจ (นามสมมติ) อายุ 53 ปี

2) การเข้าร่วมกิจกรรม ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสได้เข้าร่วม
กิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกครอบครัว รวมไปถึงกิจกรรมที่ชุมชนและสังคมจัดขึ้นตามความ
เหมาะสมและตามความสมัครใจ

“....พ่อใหญ่เขาเป็นคนมั๊กม่วน มั๊กชวนญาติพี่น้องมากินข้าวรวมกัน ร้องคาราโอเกะ ...
เวลามีงานบุญก็จะพาไปร่วมทั้งงานวัดงานโรงเรียนตามที่เขาจัดและเชิญมา ที่จะพาไปร่วมเป็นประจำก็คืองาน
สงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ส่วนงานอื่น ๆ งานภูลิน งานบวช งานแต่ง ก็พาไปร่วมบ้าง แล้วแต่เขา
สะดวกและอยากไป...” สมจิต (นามสมมติ) อายุ 54 ปี

“...ในแต่ละเดือนก็จะนัดกินข้าวสังสรรค์กับเพื่อน ๆ ที่มาจากต่างประเทศด้วยกัน กินข้าวกินน้ำถามข้าวกัน ตามร้านอาหารในเมือง ...อีกอย่างในแต่ละปีก็จะนัดกันจัดทริปไปเที่ยว ไปกันเป็นครอบครัว ทีละเป็นสิบ ๆ วัน ส่วนใหญ่ก็จะเป็นทะเลทางภูเก็ต กระบี่ พัทยา ตามแต่จะตกลงกันในกลุ่มเพื่อนของเขา...” สมหวัง (นามสมมติ) อายุ 49 ปี

3) การจัดการด้านการเงิน จากข้อจำกัดทางด้านอายุและช่วงวัยของผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ตลอดจนรายได้ที่มีเข้ามาอย่างจำกัดเพียงช่องทางเดียวจากเบี้ยสวัสดิการของผู้เกษียณ ทำให้หญิงไทยอีสานในฐานะผู้ดูแลต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการด้านการเงินให้กับผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เพื่อให้มีความมั่นคงและปลอดภัยในทรัพย์สิน

“...ต้องคอยกำกับเรื่องเงิน เพราะเขามีรายได้แค่ทางเดียวคือเงินเกษียณ จะแบ่งเป็นสัดส่วน ค่าใช้จ่ายในบ้านส่วนหนึ่งซึ่งจะรวมค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์ของใช้ทั้งหมดในบ้าน ส่วนนี้เขาจะกดออกมาเดือนละครึ่งและมอบให้เราเป็นคนเก็บและบริหารจัดการให้เพียงพอในหนึ่งเดือน อีกส่วนก็ต้องแบ่งเป็นเงินเก็บสำหรับไว้ต่ออายุปีถัดไปซึ่งส่วนนี้จะไม่นำออกมาใช้เลย ส่วนที่สามจะเป็นเงินสำหรับไว้ซื้อประกันสุขภาพซึ่งต้องจ่ายทุกปี ๆ ละหลายหมื่นเลยทีเดียว ส่วนที่สี่จะเป็นเงินสำหรับการท่องเที่ยวและทำบุญ...” สมหญิง (นามสมมติ) อายุ 51 ปี

2.4 การดูแลผู้สูงอายุต่างชาติด้านจิตวิญญาณ ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการดูแลด้วยความเอื้ออาทรบนพื้นฐานความแตกต่างของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี โดยทั้งสองวัฒนธรรมถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน และถูกดำเนินไปอย่างเป็นพลวัตร

1) การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ผู้สูงอายุชาวต่างชาติมีโอกาเข้าถึงกิจกรรมและศาสนกิจต่าง ๆ ทางศาสนาตามความศรัทธา ความสมัครใจ และความเหมาะสม

“...สมัยก่อนจะพาไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ ช่วงหลัง ๆ มาไม่ค่อยได้ไปด้วยสถานการณ์โควิดบ้าง ด้วยระยะทาง ด้วยวัยของเขา เราก็ปรับเปลี่ยนมาเป็นการเข้าโบสถ์ออนไลน์แทน (เล่าพลางหัวเราะ) หรือบางครั้งเขาก็จะใช้วิธีการโทรหรือวิดีโอคอลหาผู้นำศาสนาที่เขารู้จักแทน ...เวลาเราไปทำบุญที่วัดก็จะพาเขาไปด้วยกัน ฟังเทศฟังธรรมไปพร้อมกัน...” สมสวย (นามสมมติ) อายุ 44 ปี

2) ความเชื่อค่านิยม ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการปฏิบัติในลักษณะของการเสริมแรงทางบวกเพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจและส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแก่ผู้สูงอายุชาวต่างชาติ

“...ไปผ่าตัดไส้ติ่งนอนรักษาตัวหลายวัน มื้อที่ออกจากโรงพยาบาล ตาก็บยายพญาติ พี่น้องมาผูกข้อต่อแขนเป็นกำลังใจให้เพิ่นหายไว ๆ เป็นการเอ็นช้วนู มาถามข้าวให้กำลังใจคนป่วยให้หายเร็ว ๆ เขาก็ดีใจแล้วบอกว่าที่บ้านเขาไม่มีแบบนี้ แล้วจะเป็นเพื่อน ๆ หรือลูก ๆ ของเขาที่โทรมาเยี่ยม...” สมพร (นามสมมติ) อายุ 41 ปี

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ชัดเจนถึงพลวัตของกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทย อีสานที่ครอบคลุมและเป็นองค์รวม ที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมตามวิถีการดำเนินชีวิตทั้งแบบตะวันตกและแบบท้องถิ่นไทยอีสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัว เพื่อให้ผู้สูงอายุชาวต่างชาติได้รับการตอบสนองความต้องการที่จำเป็นพื้นฐานของผู้สูงอายุตามศักยภาพ อันจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและก่อให้เกิดความมั่นคงในระดับครอบครัวต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ผลการศึกษาสะท้อนการดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติ “แบบองค์รวมและผสมผสานวัฒนธรรม” โดยกิจกรรมการดูแลองค์รวมนั้นครอบคลุมทางด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านวิญญูณ (Knight, S. M., 2022 : 1302-1303) บนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรมทั้งในด้านวิถีการดำเนินชีวิต ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องปรับตัวผ่านกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ (เย็นจิตร ถิ่นขาม และมณีนมัย ทองอยู่, 2552 : 90-101) ซึ่งหญิงไทยอีสานผู้ดูแลได้ผสมผสานวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตไทยให้มีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชนบริบทท้องถิ่นไทยอีสาน (มานะ นาคำ, 2565 : 167)

การดูแลมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทิศทางของการเสื่อมถอยทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้นและดำเนินไปเองตามธรรมชาติ ก่อให้เกิดโรคเรื้อรังหลาย ๆ อย่างตามมา (สุภาภรณ์ สุตหนองบัว, 2564 : 46-51; นิราศศิริ โรจนธรรมกุล, 2563 : 24-67) ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ส่งผลต่อจิตใจและอารมณ์ จึงต้องพึ่งพาและต้องการการดูแลที่เฉพาะและแตกต่างกันไป ทั้งจากบุคคลในครอบครัวและจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สุภาภรณ์ สุตหนองบัว, 2564 : 158-174) การดูแลแบบองค์รวมเป็นการดูแลที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญูณ จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตตามศักยภาพ (ชลการ ทรงศรี, 2559 : 86-97) การดูแลด้านสุขภาพร่างกายนั้นมุ่งที่จะช่วยเหลือเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การจัดที่อยู่อาศัยให้มีความสะอาด สะดวก และปลอดภัย การดูแลเรื่องการรับประทานอาหาร การส่งเสริมให้ออกกำลังกายตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะสุขภาพ รวมไปถึงการดูแลสุขภาพทั้งในภาวะปกติและภาวะเจ็บป่วย การดูแลแก้อาการเบื้องต้นที่เกิดจากการเสื่อมถอยตามวัย (รัถยานภิศ พละศึก และเบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, 2560 : 147-148) การดูแลด้านจิตใจ เป็นการดูแลหรือการดำเนินการผ่านชุดกิจกรรมที่มีลักษณะของการให้ความช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการใส่ใจดูแล การแสดงออกถึงความรักความห่วงใย การให้ความสนใจ คอยเป็นเพื่อนพูดคุยและถามไถ่สารทุกข์สุกดิบเป็นระยะ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงในสังคม

(วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และเกษม เพ็ญภินันท์, 2558 : 148) การดูแลด้านสังคมเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านหน้าที่การงานของวัยเกษียณ ทำให้วัยสูงอายุข้อจำกัดในเรื่องของรายได้และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม อีกทั้งการย้ายถิ่นฐานทำให้ต้องปลีกตัว อันจะนำไปสู่ภาวะเครียดและความรู้สึกไม่มีคุณค่าในตนเอง จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือทางด้านการเงิน รวมไปถึงการพาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม (ปิ่นนเรศ กาศอุดม ขนรศ อภิญญาลักร กัญญ์สิริ จันทร์เจริญ และนิมัสตุรา แว, 2561 : 300-310) การดูแลด้านจิตวิญญาณ เป็นการดูแลที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้เข้าถึงศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี ตามความศรัทธาและความต้องการอย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้กำลังใจ มีความหวัง และเข้าถึงความสุขสงบได้ด้วยตนเอง (มະยຸຣີ ວຽກວານຄລມ, 2563 : 146-147)

การผสมผสานวัฒนธรรม วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกถูกนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุชาวตะวันตกร่วมกับวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตในแบบท้องถิ่นไทยอีสานได้อย่างลงตัว การผสมผสานวัฒนธรรมได้ดำเนินไปในทุกกิจกรรมการดูแล เพื่อรักษาสมดุลของการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ชาวต่างชาติและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอีสาน โดยมีการผสมผสานทั้งวัฒนธรรมแบบรูปธรรมและวัฒนธรรมแบบนามธรรม อาทิเช่น ลักษณะของการจัดที่อยู่อาศัยที่มีโครงสร้างและการตกแต่งที่เน้นไปทางตะวันตก แต่ยังคงปรับแต่งให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศที่ค่อนข้างร้อนในแถบอีสานของประเทศไทยและเน้นการใช้ประโยชน์ได้จริงที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ รวมถึงวัฒนธรรมการกินซึ่งมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมากโดยเฉพาะในวัยสูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงของระบบการย่อยอาหารทำให้ความอยากอาหารเริ่มลดลง การจัดการอาหารที่มีความหลากหลายซึ่งประเภทของอาหารยังคงเป็นแบบตะวันตกเป็นหลักและมีอาหารไทยสลับสับเปลี่ยนกันไปโดยหากเป็นอาหารไทยจะมีการลดรสชาติลงตามความเหมาะสมที่ผู้สูงอายุชาวต่างชาติสามารถรับประทานได้ โดยวัตถุประสงค์ในการปรุงอาหารนั้นได้มาจากหลายช่องทางทั้งที่นำเข้าจากต่างประเทศและวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมการรับประทานอาหารร่วมกันของสมาชิกครอบครัวแบบวิถีไทยอีสานจะช่วยส่งเสริมความอยากอาหารให้แก่ผู้สูงอายุได้เช่นกัน การผสมผสานวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีในวิถีของท้องถิ่นไทยอีสาน เช่น การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว การสู้ขวัญ การผูกข้อมือ ความกตัญญูทวดเวทต่อผู้มีพระคุณ และความเชื่อในแบบวิถีตะวันตก เช่น การกอดและจูบเพื่อทักทายหรือให้กำลังใจ ความอิสระ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดเป็นเหตุเป็นผล ไม่มั่งงาย เป็นต้น การผสมผสานของภาษาในการสื่อสารภายในครอบครัวทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ นิยพรรณ วรณศิริ (2550 : 60-61) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) ไว้ว่า เป็นการที่วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกัน ทั้งสองวัฒนธรรมมีการหิบบัณฑิตวัฒนธรรมซึ่งกันและกันมาใช้ปะปนกันเป็นระยะเวลาอันยาวนานและยังคงมีการใช้อย่างสม่ำเสมอ แต่จะยังคงสามารถแยกได้ว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นของใคร ทั้งนี้บุคคลจะยังใช้วัฒนธรรมของตนเมื่อกลับเข้าไปอยู่ใน

วัฒนธรรมเดิม แต่เมื่ออยู่กับวัฒนธรรมอื่นบุคคลจะผสมผสานวัฒนธรรมของตนเข้ากับวัฒนธรรมอื่นได้อย่างไร รอยต่อ ซึ่งในสังคมมีการนำเอาวัฒนธรรมที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้และยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมอย่างลงตัว โดยที่ไม่ทำให้วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งถูกลดทอนหรือไร้คุณค่าลง (จิรวิชญ์ พรรณรัตน์, 2561 : 533-540) และยิ่งสอดคล้องกับ มานะ นาคำ (2565 : 160-181) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคู่สมรส ที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่น พบว่าคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมได้ใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานการเรียนรู้และมีการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกันผ่านกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ในรูปแบบของการคิด การร่วมกันกระทำ และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนา

รูปแบบการดูแลแบบองค์รวมและผสมผสานวัฒนธรรมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการผู้สูงอายุชาวต่างชาติในลักษณะเดียวกันกับกลุ่มนี้ แต่ถึงอย่างไรผลการศึกษานี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับบริบทที่ศึกษาโดยศึกษาเฉพาะกรณีของหญิงไทยอีสานที่แต่งงานข้ามชาติข้ามวัฒนธรรมกับเฉพาะผู้สูงอายุชาวตะวันตกเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในกลุ่มหญิงไทยที่แต่งงานข้ามชาติข้ามวัฒนธรรมกลุ่มอื่น ๆ ได้ อีกทั้งพื้นที่ศึกษายังเป็นเพียงบริบทสังคมวัฒนธรรมอีสาน หากต้องนำไปใช้ในบริบทอื่นควรมีการประยุกต์ให้เข้ากับพื้นที่ ๆ ทำการศึกษาอีกครั้ง อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรกลุ่มนี้ ทั้งสองฝ่ายและก่อให้เกิดความมั่นคงในครอบครัวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

สำหรับผู้สนใจทำการวิจัยและพัฒนาในลักษณะที่ใกล้เคียงกับโครงการวิจัยนี้ ทางผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรศึกษาบทบาทผู้ดูแลผู้สูงอายุชาวต่างชาติของหญิงไทยกลุ่มอื่น และในผู้สูงอายุชาวต่างชาติจากพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่ชาวตะวันตก เพื่อให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ในการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัวทางเลือกซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จิรวิชญ์ พรรณรัตน์. (2561). ปราบกฏการณ์การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมภายในครอบครัวสังคมภาคใต้ ในบริบทสังคมปัจจุบัน: บทสังเคราะห์งานวิจัยและผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง. *การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลังปัญญาเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น”*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 533-541.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์. (2562). สูงอายุ-ย้ายถิ่น-พำนักรยาว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566. แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/121177>
- ชลการ ทรงศรี. (2559). การดูแลผู้สูงอายุในบริบทไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพ*. 9 (3), 86-97
- นิยพรรณ วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท
- นิราศศิริ โรจนธรรมกุล. (2563). *การพยาบาลผู้สูงอายุ : ด้านการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต*. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์
- ปิ่นนเรศ กาศอุดม, ฆนรศ อภิญญาสิงกร, กัญญ์สิริ จันทร์เจริญ และนิมิตตารา แว. (2561). บทบาทครอบครัวในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสถานการณเปลี่ยนแปลง. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 5 (3), 300-310.
- พัทยา เรือนแก้ว. (2561). คู่สมรสไทย-เยอรมัน: การแลกเปลี่ยนชดเชยต่างตอบแทนและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*. 37 (1), 43-71.
- มะยูรี วงศ์กวานกลม. (2561). ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในสังคมวัฒนธรรมอีสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. ฉบับพิเศษการประชุมพยาบาล ครั้งที่ 25, 140-148.
- มานะ นาค้า. (2565). การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคู่สมรส. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 39 (1), 160-181.
- เย็นจิตร ถิ่นขาม และมณีนัย ทองอยู่. (2552). การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนในการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างหญิงไทยกับชายญี่ปุ่น. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*. 9 (4), 90-101.
- รัถยานภิศ พละศึก และเบญจวรรณ ถนอมชยธวัช. (2560). ตัวแบบของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4 (3), 135-150.
- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และเกษม เพ็ญภินันท์. (2558). การดูแลผู้สูงอายุในปริมณฑล ส่วนตัวและสาธารณะ. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 23 (1), 146-176.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2555). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล: ระเบียบวิธีวิจัยและกรณีศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น: สำนักบริหารจัดการทรัพยากรสุขภาพ.

- ศรีหทัย เว็ลส์. (2559). *ตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของ "ภรรยา" ฝรั่งในบริบทวิถีครอบครัวต่างวัฒนธรรม*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาไทยศึกษา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา
- สุภาภรณ์ สุดหนองบัว. (2564). *การดูแลผู้สูงอายุ: สถานการณ์และคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรีย์ ธรรมิกบวร. (2554). การพยาบาลองค์กรรวม: กรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพลส จำกัด.
- อารยา ทิพย์วงศ์. (2562). วัฒนธรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะสุดท้าย. *วารสารพยาบาล*. 68 (1), 11-19.
- อรนุช สีตบุตร. (2554). การแต่งงานข้ามชาติการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมการเลือกคู่สมรสหญิงอีสานกับชาวต่างชาติ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Julchoo, S.; Pudpong, N.; Phaiyarom, M.; Sinam, P.; Khunakorncharatphong, A.; Suphanchaimat, R. *Health Status and Barriers to Healthcare Access among "Son-in-Law Westerners": A Qualitative Case Study in the Northeast of Thailand*. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2021,18,11017. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111017>
- Knight, S. M. (2022). *Holistic Care*. *Psychiatric Services* (Washington, D.C.), 73(11), 1302–1303. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.20220164>
- Mary A. Blaszkowski Helming, Cynthia C. Barrere, Karen M. Avino, Deborah A. Shields. (2013). *Core curriculum for holistic nursing*. 2nd ed. Jones & Bartlett Learning, LLC, an Ascend Learning Company.
- Statham, Paul. (2020). Living the long-term consequences of Thai-Western marriage migration: the radical life-course transformations of women who partner older Westerners. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(8), 1562-1587. DOI: 10.1080/1369183X.2019.1565403
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2020). *World Population Ageing 2020 Highlights: Living arrangements of older persons*.